TOOLKIT

Roze 50+

Toolkit om de aandacht voor seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit in zorg en welzijn te vergroten

INHOUDSOPGAVE

Inleiding 3

Toolkit roze 50+ 5

Roze loper en Roze Loper Scan 6

Toolkit en relatie met Roze loper en Roze Loper Scan 7

Hoe kunt u deze toolkit gebruiken? 9

Wat vindt u in deze toolkit 10

Informatie (met de focus op LHBTI ouderen) 11
- Feiten, cijfers en onderzoeken 11
- Boeken 14
- Documentaires 17
- Webites 19
- Goede praktijkvoorbeelden 20

Activiteiten (met de focus op LHBTI-ouderen) 23
- Voorlichting 23
- Trainingen, workshops, trajectbegeleiding 24
- Activiteiten met een ‘roze randje’ 26
- Films 31
- Foto-exposities 32
- Muzikale optredens 34
- Koren 38

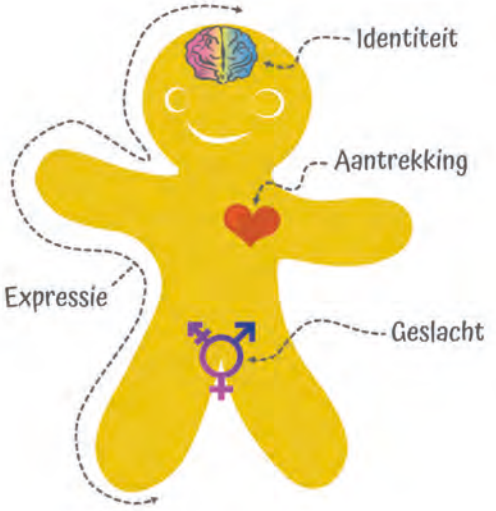
Woordenlijst 39

Uitgave: Roze 50+, september 2022
Mail voor vragen of suggesties aan info@roze50plus.nl

INLEIDING

Seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit
In de Nederlandse wetgeving is op ongeveer 750 plaatsen sprake van begrippen als man, vrouw, vader, moeder, broer, zus enzovoort. Maar nergens staat in de wet beschreven wat de definitie van man en vrouw is.
Dat was blijkbaar niet nodig; lange tijd werd er net gedaan alsof alleen mannenlichamen en vrouwenlichamen bestonden (sekse), of mensen zich alleen man of vrouw voelden (gender) en dat mannen alleen relaties aangingen met vrouwen (seksuele oriëntatie). Natuurlijk hebben intersekse personen, transpersonen en LHB-personen altijd al bestaan, maar door strikte maatschappelijke normen vond bijna iedereen het erg ongemakkelijk om daarover te praten.

Seksualiteit, gende en sekse zijn verschillende onderwerpen, maar delen een belangrijke vraag: wat verstaan we onder man en vrouw? Iedereen kan zichzelf daarom drie vragen kan stellen:
1. Wat is mijn sekse?
2. Wat is mijn gender?
3. Wat is mijn seksuele oriëntatie?

Veel mensen zullen snel een antwoord kunnen geven, voor anderen is het gecompliceerder. Inmiddels is het breed geaccepteerd dat nuance in die antwoorden mogelijk is. Dus niet alleen maar man/vrouw, mannelijk/vrouwelijk, hetero/homo. Antwoorden variëren al naar gelang gevoelens of sociale omstandigheden.

Dit leidt tot zoveel variatie dat we spreken van seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit.

Bron: NNID, nnid.nl/instapniveau/definitie/

LOVE

TOOLKIT ROZE 50+

Als je mensen gelijk wilt behandelen, moet je dat op verschillende manieren doen

Veel organisaties stellen: *'Wij maken geen onderscheid'* of *'Bij ons is iedereen welkom'*. Door geen onderscheid te maken worden echter de specifieke behoeften of problemen van individuele cliënten/bewoners – in dit geval LHBTI personen - niet of onvoldoende gezien, herkend en erkend. Terwijl zo ongeveer 5% van de bevolking LHBTI is…

Hoewel diverse onderzoeken aantonen dat Nederlanders steeds positiever staan tegenover LHBTI personen, blijkt dat LHBTI'ers toch regelmatig te maken krijgen met negatieve reacties, discriminatie of uitsluiting, ook in de zorg- en welzijnssector. Dit heeft invloed op welzijn en de gezondheid; LHBTI personen kennen vaak meer (met name psychische) gezondheidsproblemen zoals depressie of verslaving. Daarnaast hebben zij vaak te maken met andere en kleinere sociale netwerken dan hetero's: zij kunnen niet altijd terugvallen op kinderen, familie of buren.
Voor meer informatie: www.movisie.nl/lhbti-emancipatie.

Niet omdat ik anders wil zijn, maar omdat ik mezelf wil zijn.

Heteronormativiteit speelt een rol in de aandacht voor seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit: veel bestuurders, managers, zorg- en welzijnsmedewerkers en vrijwilligers zijn zich onvoldoende bewust van de aanwezigheid van LHBTI personen in hun organisatie.

Voor een deel speelt de 'onzichtbaarheid' van LHBTI personen daarin een rol: door de negatieve ervaringen durven veel mensen niet uit te komen voor hun seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit. Voor veel oudere (en ook veel bi-culturele) LHBTI personen komt daarbij dat zij zijn opgegroeid in een maatschappij waarin homoseksualiteit een taboe, zonde, ziekte of misdrijf was.

Het 'uitkomen voor wie je bent' en spanning rondom acceptatie, het behoren tot een minderheid of te maken krijgen met pesten of discriminerend gedrag heeft zowel psychische als sociale gevolgen, vaak ook op langere termijn. Daarom is en blijft specifieke aandacht voor LHBTI personen noodzakelijk. Zodat ook zij – net als iedereen - zich écht welkom en veilig voelen om zichzelf te kunnen zijn.

ROZE LOPER EN ROZE LOPER SCAN©

De Roze Loper, het keurmerk voor LHBTI-vriendelijkheid in zorg en welzijn, heeft als doel de sociale acceptatie van LHBTI personen in zorg- en welzijnsinstellingen te bevorderen leidend tot acceptatie van seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit in zorg en welzijn.

Cliënten/bewoners van een Roze Loper organisatie voelen zich meer gezien en veilig in hun seksuele- en genderidentiteit. Daarnaast wordt de organisatie meer inclusief in het algemeen.

De Roze Loper wordt toegepast in woonzorg- en thuiszorginstellingen, organisaties voor mensen met een beperking, welzijnsorganisaties, GGZ en ziekenhuizen.

De Roze Loper Scan© inventariseert in hoeverre de organisatie aandacht besteedt aan seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit.

De Roze Loper scan bestrijkt 3 hoofdthema's:

1 bewustwording, openheid en respect,
2 empowerment en passende aandacht en
3 privacy en veiligheid.

Meer informatie over de Roze Loper en de Roze Loper Scan©: www.rozezorg.nl

Verhalen delen over 'anders zijn', vroeger en nu
Uit het onderzoek 'Aandacht voor roze ouderen' bij Roze Loper-instelling BrabantZorg in 2019-2020 door de Radboud Universiteit Nijmegen blijkt dat de aandacht voor roze ouderen een positieve wending kan geven aan het leven van individuele roze ouderen. Zo voelen sommige ouderen na de verhuizing naar een woonzorglocatie van BrabantZorg de ruimte om alsnog uit de kast te komen. De Roze Loper-activiteiten worden veel en graag bezocht, ook door LHBTI-wijkbewoners.

Bij veel activiteiten bij BrabantZorg wordt aandacht besteed aan roze ouderen door verbanden te leggen met 'anders-zijn', vroeger en nu. Uit het onderzoek blijkt dat bewoners door deze aanpak zelf verhalen delen, die vervolgens weer als aanknopingspunt worden gebruikt om het gesprek over sekse-, gender- en seksuele diversiteit aan te gaan. Belangrijk hierbij is dat zorgprofessionals naast ervaringskennis ook achtergrondinformatie krijgen en informatie over bejegening.

(bron: www.movisie.nl/artikel/onderzoek-aandacht-roze-ouderen-brabantzorg, 19-11-2020)

TOOLKIT EN RELATIE MET ROZE LOPER SCAN

Ondanks de groeiende aandacht voor seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit zijn er nog veel instellingen in de welzijnssector die LHBTI's niet meenemen in hun (inclusie)beleid. Veel welzijnsinstellingen vinden het bestaan van gender- en seksuele diversiteit zo vanzelfsprekend dat specifieke aandacht juist ontbreekt. Ook is er nog sprake van ongemak binnen veel welzijnsorganisaties.

Welzijnswerk richt zich op het welzijn van mensen in hun eigen leefomgeving en op mogelijkheden voor ontmoeting in hun eigen buurt. Meer en meer ouderen blijven zelfstandig thuis wonen, vaak met ondersteuning van welzijnswerk.
Veel (met name oudere) LHBTI's vinden weinig (h)erkenning bij hun omgeving, waardoor ze zich sneller terugtrekken en minder gauw meedoen aan activiteiten. Dit vergroot de kans op sociaal isolement en eenzaamheid.

Meer aandacht in welzijnswerk
Welzijnsorganisaties kunnen LHBTI-vriendelijkheid bevorderen door thema's als seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit bespreekbaar maken, en door activiteiten te organiseren die over deze thema's gaan. Maar ook door er niet automatisch vanuit te gaan dat iedere relatie een heterorelatie is. Informatie en activiteiten uit deze toolkit kunnen daarbij gebruikt worden.

De instrumenten in deze toolkit sluiten aan op de 3 thema's van de Roze Loper Scan zodat organisaties die aan een of meer van deze aspecten aandacht willen besteden gerichter relevante mogelijkheden kunnen selecteren.

WIST U DAT....

- 20% van de homo- of biseksuele ouderen bang is voor negatieve reacties van medebewoners in zorginstellingen?
- bewoners/cliënten minder gemakkelijk over hun geaardheid durven te praten als je er automatisch van uit gaat dat ze hetero zijn?
- in een wijk met 2000 bewoners er zo'n 100 lesbisch, homo of biseksueel zijn en er gemiddeld acht transgenders wonen?
- LHBTI personen zich, vaker dan hetero's, niet veilig voelen in hun woonomgeving of minder binding met hun buurt of buren hebben?
- Er ongeveer 190.000 intersekse personen in Nederland zijn
- meer dan de helft van de transgender personen te maken heeft gehad met ernstige bedreigingen of geweld in de openbare ruimte?

HOE KUNT U DEZE TOOLKIT GEBRUIKEN?

Deze toolkit bevat informatie en suggesties om seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit in zorg- en welzijnsorganisaties te agenderen en aandacht voor LHBTI personen te implementeren, versterken en te borgen in de organisatie. De nadruk ligt hierbij vooral op LHBTI ouderen.

Om aandacht te besteden aan seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit is een samenhangende en organisatiebrede aanpak het meest effectief (het organiseren van enkele 'losse' activiteiten blijkt minder effectief).

De aanpak slaagt alleen als het door de hele organisatie wordt gedragen en niet op de schouders van één persoon rust. Samenhang in activiteiten, continuïteit, samenwerking en langetermijnvisie zijn van belang, net als inbedding in het beleid en de dagelijkse praktijk. Deze toolkit biedt suggesties voor een samenhangende, gevarieerde aanpak zodat de aandacht voor seksediversiteit, genderdiversiteit en seksuele diversiteit zowel in de praktijk als beleidsmatig versterkt en geborgd kan worden.

Met enige creativiteit zijn de genoemde suggesties ook voor jongere LHBTI personen en in andere settingen (zoals in organisaties voor mensen met een beperking en de GGZ) geschikt.
Specifiek voor de gehandicaptenzorg is de Instrumenten box seksuele diversiteit ontwikkeld (www.kennispleingehandicaptensector.nl/inclusie/seksuele-diversiteit-digitale-instrumentenbox)

WAT VINDT U IN DEZE TOOLKIT?

Deze toolkit bevat verschillende mogelijkheden om de aandacht voor seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit in zorg- en welzijnsorganisaties te vergroten, onderverdeeld in 'informatie' en 'activiteiten'.

- Informatie bevat een overzicht van (verwijzingen naar) relevante (achtergrond) informatie, literatuur, goede praktijkvoorbeelden en sites over (vooral) LHBTI ouderen. Deze informatie kan gebruikt worden voor de onderbouwing van een LHBTI-inclusief beleid, voor deskundigheidsbevordering of om bepaalde activiteiten inhoudelijk voor te bereiden.
- Activiteiten: dit deel biedt mogelijkheden die ingezet kunnen worden voor of met groepen bewoners/cliënten en hun naasten, medewerkers of vrijwilligers. Dat kan variëren van allerlei vormen van amusement tot deskundigheidsbevordering. Sommige activiteiten kunnen voor meerdere doelen ingezet worden. De meeste activiteiten vragen voorbereidingstijd en er zijn kosten aan verbonden.

De geboden instrumenten zijn gecategoriseerd volgens de thema's van de Roze Loper Scan.

De thema's zijn:

- **bewustwording, openheid en respect**

- **empowerment en continue passende aandacht**

- **privacy en veiligheid**

INFORMATIE MET DE FOCUS OP LHBTI OUDEREN

Dit deel bevat verwijzingen naar relevante (achtergrond)informatie, literatuur, goede praktijkvoorbeelden en sites over (vooral oudere) LHBTI personen.

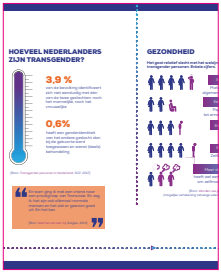
FEITEN, CIJFERS EN ONDERZOEKEN

Feiten en cijfers op een rij

Handreiking met feiten en cijfers over LHBTI personen. Het biedt een duidelijk overzicht van en inzicht in de belangrijkste vraagstukken rondom LHBTI in Nederland. De themapagina LHBTI-emancipatie van Movisie bevat een overzicht met factsheets, handreikingen en onderzoeken over LHBTI.

Movisie, april 2021
www.movisie.nl/publicatie/feiten-cijfers-rij

Transgenderpersonen in zorg en welzijn

Factsheet met informatie over aantallen, gezondheid, zorg en welzijn van transgender personen in Nederland.

Transgender Netwerk Nederland (TNN), 2018
www.transgendernetwerk.nl/publicaties/factsheet-transgender-personen-zorg-en-welzijn

Jezelf zijn in het verpleeghuis

Beleidssignalement over intimiteit, seksualiteit en diversiteit onder bewoners van verpleeg- en verzorgingshuizen.

Sociaal en Cultureel Planbureau, 2018
scp.nl/publicaties/publicaties/2018/02/14/jezelf-zijn-in-het-verpleeghuis

Rapportage Bewonersevaluatie Roze Loper
Kwalitatief onderzoek naar ervaring en waardering van bewoners/cliënten van Roze Loper-instellingen en in bredere zin van de Roze Loper als interventie

Maaike Kluit, 2016
roze50plus.nl/rapportage-bewonersevaluatie-roze-loper/#more-314

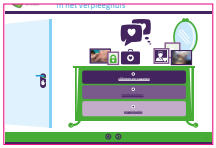
Hoe ondersteun je ouderen met LHBT-gevoelens?
LHBTI ouderen willen – net als anderen - zorg, ondersteuning of begeleiding in een veilige sfeer met respect voor hun leefstijl en identiteit. In deze folder leest u hoe u als professional of vrijwilliger deze ouderen zo goed mogelijk kunt ondersteunen. Bijvoorbeeld te gebruiken als hand-out bij een training of workshop.

Movisie (2017)
www.movisie.nl/publicatie/hoe-ondersteun-je-ouderen-lhbt-gevoelens

In Roze Salons kunnen homoseksuele ouderen echt zichzelf zijn
De Roze Salons bieden LHBTI ouderen een laagdrempelige gelegenheid om elkaar ongedwongen te ontmoeten en ervaringen te delen. ze vormen een veilige en gezellige plek waar men niet bang hoeft te zijn voor vooroordelen of scheve blikken.
Desiree Warning schreef een artikel in opdracht van Movisie over de invloed van de Roze Salons op de gezondheid van LHBTI ouderen.

Movisie (2016)
www.movisie.nl/artikel/roze-salons-kunnen-homoseksuele-ouderen-echt-zichzelf-zijn

Publicatie Intimiteit en seksualiteit in het verpleeghuis

Deze publicatie geeft informatie, werkwijzen, tips én goede voorbeelden over intimiteit en seksualiteit in het verpleeghuis, met ook aandacht voor seksuele diversiteit.

Waardigheid en Trots (2018)
waardigheidentrots.nl/wp-content/uploads/2018/07/Publicatie-Intimiteit-Seksualiteit-verpleeghuis.pdf

Publicatie Zo geef je meer persoonsgerichte zorg aan LHBTI-cliënten

Veel zorg- en welzijnsorganisaties en hun medewerkers zijn zich niet of onvoldoende bewust van de aanwezigheid van de groep LHBTI-cliënten. Dit artikel beschrijft waarom het noodzakelijk is om ook specifiek aandacht te besteden aan LHBTI-bewoners en hoe dat te doen.

www.zorgvoorbeter.nl/nieuws/persoonsgerichte-zorg-lhbti

Interventiebeschrijving De Roze Loper

Van de Roze Loper is een uitgebreide interventie-beschrijving gemaakt met daarin analyses en informatie over de werkzame elementen. De interventie is door een onafhankelijk panel beoordeeld als 'goed beschreven'. De beoordelaars beoordelen De Roze Loper als een indrukwekkend programma op verschillende niveaus: van beleid tot activiteiten voor de ouderen zelf. De stevige onderbouwing helpt bij het creëren van het noodzakelijke draagvlak. De beoordelaars benoemen de inzet van Roze 50+ ambassadeurs, de Roze Loper Scan en audit als sterke punten van de interventie.

Manon Linschoten en Margo Niestadt, Roze 50+ (2016)
Meer informatie: www.movisie.nl/interventie/roze-loper

Stappenplannen om de professionele aandacht voor seksuele diversiteit te vergroten

Stappenplannen met handvatten (als werkvormen, lessen en beeldmateriaal) om de begeleiding aan en zorg voor LHBTI-cliënten/bewoners te bespreken.
Er zijn 3 stappenplannen:

- 'Als je mensen gelijk wilt behandelen, moet je dat op verschillende manieren doen' voor MBO
- 'Je gaat het pas zien als je het door hebt' voor HBO
- 'Alles wat je altijd al wilde weten over transgenders' voor MBO en HBO.

Movisie/Transvisie (2016)
www.monitorlerensignaleren.nl/sites/default/files/downloads/seksuele-diversiteit/Stappenplan-LHB-mbo.pdf

BOEKEN

Handleiding Genderidentiteit en seksuele diversiteit in de ouderenzorg

Deze handleiding is bedoeld voor iedereen die betrokken is bij de ouderenzorg. Hiermee wil de auteur de ouderenorganisaties, de zorgverleners en de oudere volwassenen een positieve boost geven om, aan de hand van gedegen frameworks, tips, stellingen, scenario's en prachtige illustraties, de bespreekbaarheid rond genderidentiteit en seksuele diversiteit op latere leeftijd te verhogen en taboes te doorprikken.

Els Messelis, Garant - Uitgevers n.v. (2018)
ISBN: 9789044136036, € 37,10

Wegwijzer Het Genderdoeboek
Een wegwijzer voor organisaties met richtlijnen over hoe op een correcte en gender-inclusieve wijze om te gaan met transgender personen. In het Genderdoeboek worden handvatten op vier verschillende onderwerpen gegeven: geslachtsregistratie en persoonsgegevens, correcte aanspreekvormen, onderzoek en (genderneutrale) toiletten.

Transgender Netwerk Nederland (TNN), 2017
www.transgendernetwerk.nl/publicaties/genderdoeboek

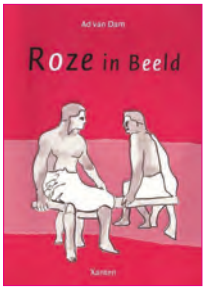
Stormachtig Stil - Levensverhalen van roze ouderen
Boek met 27 verhalen van roze ouderen, met foto's en een voorwoord van Arthur Japin. In het boek komt de diversiteit van de groep duidelijk naar voren. Niet alleen LHBTI, ook culturele en religieuze diversiteit.

Uitgeverij De Brouwerij (herziene uitgave 2019).
ISBN 9789078905202, € 21,95
evelinevandeputte.com/publicaties/stormachtig-stil/

Nieuwe Namen -
Levensverhalen van transgender ouderen
(Oudere) transseksuelen, travestieten, crossdressers, transvrouwen en transmannen vertellen openhartig over hun zoektocht naar hun ware identiteit en het proces van eindelijk zichzelf worden. Een reeks verhalen over onzekerheid, moed, strijd en vooral: overwinning. In een uitgebreid nawoord schetst dr. Paula Vennix de geschiedenis van transgenders in Nederland en de situatie van transgender ouderen in het bijzonder.

Eveline van de Putte, De Brouwerij (2018).
ISBN 9789078905912, € 25,00
www.uitgeverijdebrouwerij.nl/nieuwe-namen

Roze in beeld

Het boek Roze in Beeld is de weerslag van een reeks openhartige gesprekken over kijken en gezien worden. Hierin vertellen LHBT-ers, werkzaam in de media, waar zij vroeger naar keken, met wie zij zich identificeerden of door wie zij zich lieten inspireren op tv en in film. Maar ook over hun coming-out en het rolmodel dat zij soms zelf willen zijn. Een voorbeeld dat ze zelf veelal gemist hebben

Ad van Dam, ISBN 9789491446092, € 19,95
www.facebook.com/rozeinbeeld/

Collectie Roze levensverhalen

IHLIA startte in 2012 met het project Roze levensboeken. Aan de hand van een aantal gesprekken nemen vrijwilligers de tijd om samen met de LHBT oudere hun verhaal in boekvorm – aangevuld met foto's en andere memorabilia – op te tekenen. De vertellers bepalen uiteindelijk zelf wat er in hun levensboek komt te staan.

De meeste van deze boeken zijn online te lezen op
ihlia.nl/verhalen/roze-levensverhalen/
De rest is in te zien bij IHLIA op de 3e etage van de Centrale OBA in Amsterdam.

Handreiking Regenboog taaltips

Handreiking voor inclusieve communicatie om op een respectvolle manier te praten en schrijven over seksuele- en genderdiversiteit. Met informatie en tips om niet onbedoeld mensen uit te sluiten op basis van seksuele oriëntatie, genderidentiteit, genderexpressie en geslachtskenmerken.

Movisie
www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2020-07/regenboogtaaltips_03.pdf

DOCUMENTAIRES

Documentaires over LHBTI ouderen dragen bij aan het vergroten van de kennis over en de zichtbaarheid van deze groep. Zij kunnen zorgen voor meer bewustwording, begrip en respect. Hieronder een aantal documentaires met of over LHBTI ouderen die in een zorginstelling (gaan) wonen en waarmee zij dan geconfronteerd worden. De documentaires kunnen gebruikt worden als onderdeel van een training of een gesprek met bewoners/cliënten.

Roze50+ You Tube kanaal
Roze 50+ heeft een eigen YouTube kanaal waar regelmatig nieuwe films of documentaires op geplaats worden.
www.youtube.com/channel/UCN2fgAIUZgQLcPnJDBt1sbQ

De Roze Loper
Item in het NOS Journaal (6 aug 2018) over de Roze Loper met Lenie van Breda van BrabantZorg
www.facebook.com/100000321672999/videos/1968071969880173/?extid=3FP0DCJkkegijwhp

Transgender Ouderen Project
Een serie documentaire portretten van transgender ouderen
www.transgenderouderen.nl

Nou én
Documentaire (10 minuten) over LHBT- ouderen en hun kijk over het (gaan) wonen in woonzorgcentrum.
www.youtube.com/watch?v=zoFT0XZ7M74&t=44s

Altijd al anders
Web-documentaire over de persoonlijke strijd van Nanda, die bij haar intrek in een zorgcomplex merkt dat haar lesbisch zijn niet door iedereen wordt geaccepteerd.
www.facebook.com/Altijd-al-Anders-Odd-One-Out-126631094188792/

Grijze muren
Trailer (1:18 min) van een korte dramafilm over Julia, een vrouw in een grijs verzorgingstehuis die stelselmatig wordt gepest sinds men weet dat ze homoseksueel is.
www.facebook.com/grijzemuren

Oud Roze
Documentaire over De Roze Salon van Humanitas in Rotterdam waar LHBT ouderen steun en gezelligheid vinden en elkaar hun levensverhaal vertellen
www.human.nl/speel~VPWON_1225857~oud-roze-2doc-oud-roze~.html

Tv programma Kruispunt "Oud en uit de kast"
Ontroerende verhalen van roze ouderen die met een late coming-out hun geluk hebben gevonden. Ze legden hun weg af van strijd en veerkracht en hopen nu andere ouderen te inspireren.
Met ambassadeur Roze50+ Marjet Bos
www.npostart.nl/KN_1726729

Monument van Trots
Deze documentaire vertelt - aan de hand van evenementen op het Amsterdamse Homomonument - het verhaal van de 'roze revolutie' in Nederland. Hoe heeft de homo-emancipatie zich ontwikkeld sinds de grote sodomietenvervolging in de 18de eeuw? Hoe is Nederland een van de meest tolerante LHBTI-landen ter wereld geworden? En hoe tolerant zijn we nu eigenlijk?
www.stichtinghumanfocus.nl/project/monument-van-trots

WEBSITES

Deze websites bieden meer informatie over seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit in zorg en welzijn, met name over LHBTI ouderen.

- www.rozezorg.nl: over de Roze Loper, met o.a. de Roze Loper Scan©
- www.roze50plus.nl: over Roze 50+, met o.a. een kennisbank voor zorgmedewerkers
- www.zorgvoorbeter.nl/diversiteit: over werken aan (seksuele) diversiteit in de zorg
- www.movisie.nl/lhbt: themadossier over LHBTI, met o.a. praktijkvoorbeelden
- www.coc.nl/thema/50plus: belangenbehartiging van roze 50-plussers
- www.transvisie.nl; belangenorganisatie, die zich vooral richt op de zorg aan transgender mensen, volwassenen, jongeren en kinderen.
- www.nnid.nl: Nederlands Netwerk Intersekse/DSD
- www.transgendernetwerk.nl belangenorganisatie voor transgender personen

GOEDE PRAKTIJKVOORBEELDEN

Informatie voor bewoners en medewerkers

Een van de manieren om te laten zien dat een organisatie aandacht besteedt aan seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit is dit expliciet te benoemen in flyers en folders. Voor zowel (toekomstige) bewoners/cliënten en hun naasten als voor (nieuwe) vrijwilligers en medewerkers wordt duidelijk dat deze organisatie LHBTI personen welkom heet. Voor LHBTI personen zelf is het een duidelijk statement dat deze organisatie zorgt voor een open, tolerante en veilige sfeer, zodat ook zij zichzelf kunnen zijn.

Flyer Brabant Zorg
BrabantZorg verstrekt aan nieuwe bewoners, vrijwilligers en medewerkers een flyer over de Roze Loper die zij bezitten.
Meer informatie:
www.brabantzorg.eu/over-ons/certificaat-de-roze-loper/

Brochure AxionContinu
Zorgorganisatie AxionContinu voert een homovriendelijk beleid en met deze brochure wil zij het onderwerp roze ouderenzorg zowel binnen als buiten de organisatie bespreekbaar maken.
www.issuu.com/axioncontinu/docs/rozeouderendef

Roze ambassadeur

Meerdere locaties van zorginstelling Brabant Zorg bezitten de Roze Loper. Roze ambassadeur Lenie van Breda is daar een pleitbezorger voor. Ze maakt seksediversiteit, genderdiversiteit en seksuele diversiteit bespreekbaar bij bewoners en collega's. Boegbeeld in beeld maakte een filmportret (van 2:51 minuten) van haar. Voor zorgmedewerkers, vrijwilligers, beleidsmedewerkers, management, bestuur.

vimeo.com/311785742

Zichtbaarheid

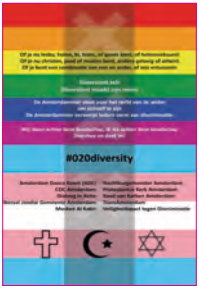
Er zijn verschillende manieren om te laten zien dat een organisatie LHBTI vriendelijk is. Een organisatie communiceert expliciet dat discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, niet geaccepteerd wordt. Bewoners en bezoekers – en specifiek LHBTI personen of andere minderheden – voelen zich dan eerder welkom en veilig.

Bij verpleeghuis De Venser van Amstelring in Amsterdam Zuidoost hangt de Roze Loper-plaquette als teken van LHBTI-vriendelijkheid.

BrabantZorg maakt op deze manier duidelijk dat iedereen zichzelf kan zijn.

Bij locaties van SOOZ in Amsterdam Zuid hangt deze poster bij de ingang om te laten zien dat LHBTI personen zich ook welkom en veilig kunnen voelen.

Roze Loper bij De Rietvinck

Verpleeghuis De Rietvinck (Amstelring) in 2010 ontving als eerste in Nederland het Roze Loper-certificaat. Het 'roze' van De Rietvinck komt mooi in beeld bij de films over ouderen die vertellen over vroeger en over hun - soms heimelijke - geliefde.

amstelring.nl/filmportretten-roze-ouderen-de-rietvinck

Goed praktijkvoorbeeld bij Cordaan

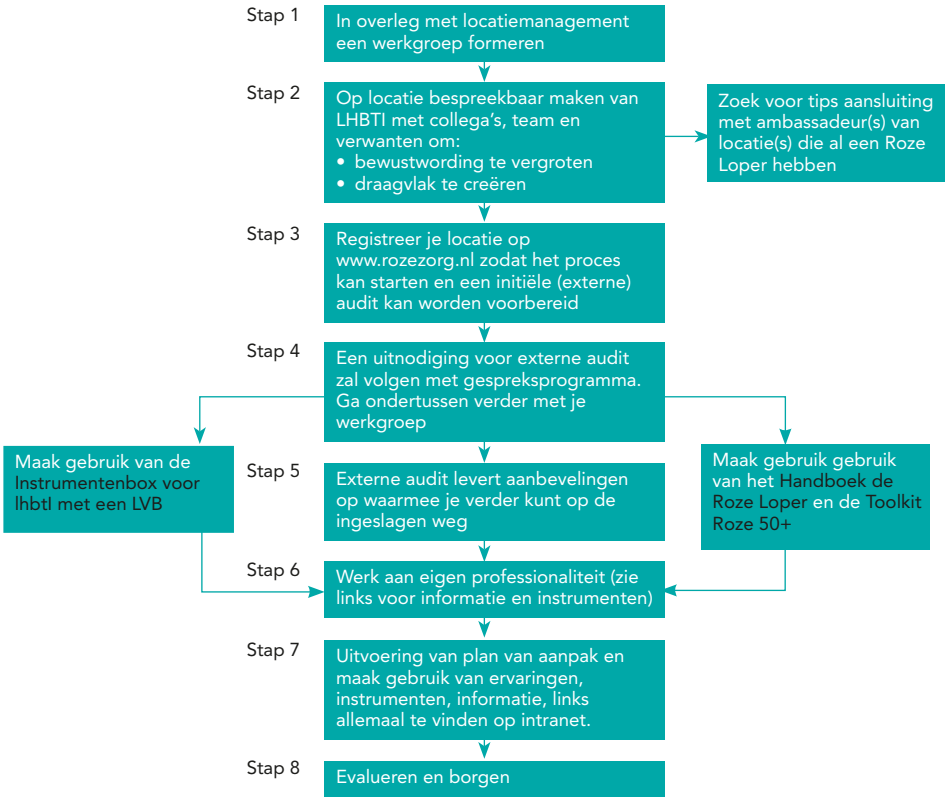

Film Goede Zorg is zorg die past bij wie je bent
www.youtube.com/watch?v=pNZry6yU_Qk&feature=youtu.be

Stappenplan

Zorgen voor meer aandacht voor seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit in zorg- of welzijnsorganisaties vraagt een gedegen, samenhangende aanpak, zowel in de praktijk als op beleidsniveau. Cordaan maakte hiervoor het stappenplan *Op weg naar een Roze Loper*. Met dank aan Hanneke Heim van Cordaan.

Stappenplan Op weg naar een Roze Loper

ACTIVITEITEN MET DE FOCUS OP LHBTI-OUDEREN

In dit deel vindt u activiteiten voor of met groepen cliënten/bewoners en hun naasten, medewerkers en vrijwilligers.

VOORLICHTING

Adviesgesprek met een Roze 50+ ambassadeur

U kunt een Roze 50+ ambassadeur uitnodigen voor een adviesgesprek over de stand van zaken, de cultuur en de visie als het gaat om de LHBTI-vriendelijkheid van uw organisatie. Dit leidt tot een advies voor een traject op maat. Het gaat om het op gang brengen van een dialoog over de aanwezigheid van LHBTI senioren. Betekenis geven aan de aandacht voor seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit in uw organisatie vraagt om visie, beleidskeuzes, implementatie en borging in de organisatie. Thema's in het adviesgesprek zijn: seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit, het herkennen en erkennen van LHBTI bewoners/cliënten en aandacht hiervoor bij de intake, PR en communicatie en de omgang met LHBTI medewerkers en vrijwilligers.

Doelgroep: beleidsmedewerkers, management, bestuur.
Kosten: Aan het eerste gesprek zijn geen kosten verbonden.
Meer informatie: info@roze50plus.nl

Voorlichting voor zorgmedewerkers en bewoners

Tijdens deze voorlichtingsbijeenkomsten vertellen Roze 50+ ambassadeurs over hun leefstijl. Zij geven de deelnemers inzicht in de specifieke behoeftes van LHBTI ouderen en laten de deelnemers op een uitnodigende manier kennis maken met LHBTI leefstijlen, coming out en specifieke problemen zoals discriminatie en uitsluiting op basis van seksuele gerichtheid.

Doelgroep: cliënten/bewoners en hun naasten, zorgmedewerkers, vrijwilligers beleidsmedewerkers, management, bestuur
Kosten: € 150. Deze bijdrage wordt ingezet ten behoeve van training van de Roze 50+ ambassadeurs.
Meer informatie: info@roze50plus.nl

TRAININGEN, WORKSHOPS, TRAJECTBEGELEIDING

Deskundigheidsbevordering voor medewerkers en vrijwilligers draagt bij aan het versterken van de aandacht voor seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit. Medewerkers en vrijwilligers volgen een training of workshop om hun kennis, professionele houding en vaardigheden ten opzichte van LHBTI personen te verbeteren. Aspecten als coming out, de leefstijl en de levensloop van LHBTI senioren en de specifieke problematiek, situatie en diversiteit van deze groep komen aan de orde.

Trainingen en workshops
De trainingen of workshops zijn interactief en dynamisch van opzet, waarbij deelnemers werken met casuïstiek, en ervaringen en meningen met elkaar uitwisselen. Deze trainingen of workshops zijn vooral gericht op bewustwording van eigen waarden en normen ten aanzien van seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit, het vergroten van de kennis over (oudere) LHBTI personen en het oefenen van vaardigheden, met als doel de professionaliteit van medewerkers en vrijwilligers te versterken.

Workshop Oudere transgenderpersonen en hun zorg(en)
Transgenderpersonen die na een lichamelijke en juridische transitie ouder worden krijgen onherroepelijk te maken met zorg en welzijn. Dan is het afgelopen met je anonimiteit: hoe zullen zorgverleners dan reageren? Deze workshop bestaat uit een basiscursus 'Wat is een transpersoon?', het zelf ervaren wat het is om transpersoon te zijn, persoonlijke ervaringen van de trainers met zorgverleners en de verschillen tussen transmannen en transvrouwen.

Doelgroep: cliënten/bewoners en hun naasten, zorgmedewerkers en vrijwilligers
Uitvoering: Corine van Dun en Jean (beiden transpersonen)
Duur: 90 minuten

Meer informatie over de mogelijkheden voor het afnemen van een training of workshop en kosten via info@roze50plus.nl

Online trainingen
Naast trainingen of workshops kunnen medewerkers en vrijwilligers ook een of meer online trainingen volgen. Ze kunnen dan in eigen tempo en op een zelfgekozen tijd en plaats hun kennis, professionele houding en vaardigheden ten opzichte van LHBTI personen verkennen en verbeteren.

Hoe ondersteun je LHBT-ouderen bij hulpvragen?
LHBT ouderen zijn vaak niet zichtbaar, waardoor zorgmedewerkers en vrijwilligers er meestal vanuit gaan dat een oudere niet LHBT is. Maar deze ouderen groeiden op in een andere tijd en er is bij hen vaker sprake van minderheidsstress en angst voor afwijzing, waardoor het lastig is om hun LHBT gevoelens te bespreken of er voor uit te komen. In deze e-learning ontdek je wat er bij deze groep leeft en hoe je daar effectief mee om kunt gaan. Er is ook een Engelstalige versie van deze module.

Hoe ondersteun je transgendercliënten en -bewoners bij hulpvragen
Transgender personen hebben vaker dan gemiddeld te maken met onveiligheid, negatieve reacties en eenzaamheid. Daarom vallen transgender personen vaak onder de noemer 'kwetsbaar'. Het is belangrijk dat je sensitief bent voor transgendergevoelens bij cliënten/bewoners. Welke vragen stel je wel? En welke juist niet? Kom er in 30 minuten achter in deze online module. De training is geaccrediteerd bij het Registerplein.

Hoe ondersteun je LHBT-cliënten/bewoners bij hulpvragen?
Alle LHBT personen krijgen regelmatig te maken met negatieve reacties, uitsluiting, pesten en soms zelfs geweld. Zij zullen hun LHBT gevoelens daarom niet zomaar inbrengen in een gesprek. Hoe ga je hier als professional mee om? In deze geaccrediteerde module krijg je informatie over LHBT en ga je aan de slag met casussen. Je leert hoe je LHBT gevoelens bespreekbaar maakt.

Doelgroep: zorgmedewerkers en vrijwilligers
Duur: 30 minuten
Voorwaarden: laptop of pc met internetaansluiting.
Kosten: deze online trainingen zijn gratis via www.movisieacademie.nl.

ACTIVITEITEN MET EEN 'ROZE RANDJE'

Zorg- en welzijnsorganisaties organiseren veel activiteiten voor bewoners in hun woon-/zorgcentrum of hun wijk. Veel van deze activiteiten kunnen van een 'roze randje' voorzien worden. Zo kan een 'Roze of Regenboogdiner' georganiseerd worden, bijvoorbeeld op Valentijnsdag, met een roze of juist veelkleurig menu. En waarom niet ook een uitstapje naar een van de Prides in ons land? Of een regenboogvlag als bingoprijs?

Door activiteiten met een roze randje te organiseren kunnen organisaties laten zien dat ze staan voor diversiteit en inclusie. Ze geven aandacht aan LHBTI personen zodat zij zich ook kunnen herkennen en welkom voelen. Een activiteit met een roze randje kan de aanleiding zijn tot een gesprek over seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit en over LHBTI ouderen. Activiteiten zijn voor cliënten/bewoners en hun naasten, zorgmedewerkers en vrijwilligers.

Regenboogkookworkshop door SWOA Arnhem

ABC Alliantie Welzijn en Cordaan organiseren een roze pubquiz

De regenboogvlag

Veel organisaties hijsen een regenboogvlag om te laten zien dat ze staan voor diversiteit. De regenboogvlag maakt zichtbaar dat de organisatie aandacht besteedt aan seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit en dat ook LHBTI personen welkom zijn en dat iedereen mag zijn wie hij of zij wil zijn. Een oorspronkelijke regenboogvlag kent strepen met de kleuren van de regenboog. Deze kleuren geven de diversiteit van de LHBTI-gemeenschap weer. De vlag is ontstaan in San Francisco. In 1970 werd daar de Gay Freedom Day Parade georganiseerd. Op dat moment was een roze driehoek nog het symbool van de optocht. Tijdens de Tweede Wereldoorlog moesten homoseksuele gevangenen een roze driehoek dragen van de nazi's. In Nederland is de roze driehoek langer in gebruik gebleven dan in Amerika en deze verwijst nog altijd naar de strijd die ouderen hebben geleverd in de LHBTI emancipatie.

Grafisch ontwerper Daniel Quasar heeft de Progress Pride-vlag in het leven geroepen. Hij ontwierp de vlag om een grotere focus te leggen op inclusie en voortgang. De vlag bestaat uit de oorspronkelijke regenboogvlag, maar vijf nieuwe kleuren zijn toegevoegd. De drie kleuren van de vlag van de transgender gemeenschap, en een zwarte en bruine streep om zwarte LHBT+'ers en LHBT+'ers van kleur te vertegenwoordigen.

Vaak hijsen organisaties een regenboogvlag als er een LHBTI activiteit georganiseerd wordt, zoals een Roze Salon. Er zijn ook speciale dagen waarop de regenboogvlag gehesen wordt:

- **17 mei**: IDAHOT (International Day Against Homophobia and Transphobia): de internationale dag tegen homofobie, bifobie en transfobie waarop wereldwijd aandacht gevraagd wordt voor homohaat en de sociale onwenselijkheid daarvan. Zie ook www.idahot.nl
- **11 oktober**: Coming Out Day. Dan wordt aandacht besteed aan het moment dat een LHBTI persoon openlijk voor zijn of haar seksuele voorkeur of identiteit uitkomt: het uit de kast komen oftewel de coming-out.

Verschillende zorgorganisaties en gemeenten hebben deze dagen in hun vlaggenprotocol opgenomen. Regenboogvlaggen zijn bij meerdere webwinkels te bestellen.

De Regenboog Quiz

Een quiz organiseren is een speelse, laagdrempelige en interactieve manier om de kennis en de bewustwording over seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit te vergroten. Aan de hand van open of meerkeuzevragen wordt informatie over LHBTI personen gegeven. Veel antwoorden geven ook aanleiding tot verdere gesprekken over LHBTI. Een quiz kan een onderdeel zijn van een bijeenkomst met cliënten/bewoners en hun naasten of als onderdeel van een training of workshop. De winnaar ontvangt een kleine passende prijs.

Doelgroep: cliënten/bewoners en hun naasten, medewerkers en vrijwilligers.

Tour d'Amour.

Aanwezigen gaan met elkaar in dialoog over seksuele diversiteit, gender-diversiteit en seksediversiteit naar aanleiding van de verhalen uit de boeken Nieuwe Namen en Stormachtig Stil van Eveline van de Putte. Zij vertelt, leest voor, brengt casuïstiek en gaat met de zaal in gesprek. In overleg wordt de tour uitgevoerd samen met een ervaringsdeskundige (LHBT) oudere en met een optreden van een drag queen.

Doelgroep: cliënten/bewoners en naasten, zorgmedewerkers, vrijwilligers
Tijdsinvestering: 120 minuten
Voorwaarden: Zaal met stoelen, bij voorkeur met geluidsinstallatie en beamer/laptop
Kosten: op aanvraag, afhankelijk van de samenstelling van het programma.

Meer informatie en reservering: Eveline van de Putte, info@evelinevandeputte.com, 06-28393014

Aal goud?... elk en ain zichzulf?! Alles goed?... iedereen zichzelf?!

Een programma met levensliedjes en verhalen over jezelf kunnen zijn van de Groningse zanger Klaas Spekken, pianist Vincent Grit en Roze 50+ ambassadeur Marjet Bos.

Doelgroep: cliënten/bewoners en naasten, zorg-medewerkers, vrijwilligers van zorg- en welzijnsinstellingen
Tijdsduur: 2 tot 3 uur
Voorwaarden: een ruime zaal; koffie, thee etc. voor de aanwezigen; versterking voor het geluid; uitgebreide PR voor deze bijeenkomst; een voor- en een nagesprek met een leidinggevende van uw organisatie.
Kosten: in overleg
Meer informatie en reservering: Marjet Bos roze50plusoldambt@xs4all.nl, 0597-421281

Stijldansdemonstratie door een herenpaar

Dansdemonstratie door een herenpaar en daarna dansen met de aanwezigen, waarbij ook mensen in een rolstoel worden betrokken (als men wil).
Op verzoek wordt er na de dansdemonstratie een dansworkshop gegeven.
De kracht van deze activiteit zit in de zichtbare diversiteit: twee mannen die samen een tango dansen. Voor sommigen is dat even wennen, maar als er mooi gedanst wordt, is het ijs snel gebroken. De aanwezigen beleven een prettige dansmiddag met elkaar.

Doelgroep: cliënten/bewoners en hun naasten, zorgmedewerkers en vrijwilligers
Tijdsduur: 30-60 minuten
Voorwaarden: een vrije-vloeroppervlakte van 5 bij 10 meter is wenselijk (kleiner kan na overleg), cd-speler, bij voorkeur ook microfoon en geluids-installatie.
Kosten: € 220 exclusief reiskosten.
Informatie en reservering: René Goudsblom, renegoudsblom@yahoo.co.uk, +31 (0)6-22880611

Interactieve presentatie 'Roze in Beeld'
Tijdens een bijeenkomst worden fragmenten vertoond van LHBTI personen op de Nederlandse televisie. Deze presentatie is een feest van herkenning. Hoe zijn deze beelden in de loop der jaren veranderd? Ook krijgen de aanwezigen de gelegenheid zelf te vertellen naar wie zij keken toen ze jong waren en met wie zij zich identificeerden.

Doelgroep: cliënten/bewoners en hun naasten, zorgzorgmedewerkers en vrijwilligers
Tijdsduur: 60 minuten (kan worden aangepast)
Voorwaarden: vooraf graag overleg m.b.t. de technische ondersteuning
Kosten: € 450 (exclusief BTW en reiskosten vanaf Amsterdam).
Meer informatie: Ad van Dam, a.v.dam@planet.nl, 06 137 690 75

Wat Nou Oud?
Een tragikomische toneelvoorstelling over twee gepensioneerde acteurs, die tevens liefdespartners zijn. De een is vergeetachtig, de ander komt op seksueel gebied veel tekort. Hun leven is na 40 jaar een sleur, maar wordt op zijn kop gezet als ze gevraagd worden om een optreden te verzorgen in een succesvolle tv-talkshow. Thema's die aan bod komen zijn: Hoe houd je lange relaties in stand? Sta je nog in de maatschappij, wil je nog mee doen, lukt dat nog? Wat zijn de (veranderde?) seksuele behoeftes als je ouder wordt. Met mogelijkheid tot nabespreking.

Doelgroep: cliënten/bewoners en hun naasten, zorgmedewerkers en vrijwilligers
Tijdsduur: 150 minuten
Voorwaarden: minimale speelvloer 4 x 4 meter, verduistering, belichting, geluidsapparatuur (voor aansluiting computer)
Kosten: € 1500 (volledige theateropstelling, inclusief technicus en reiskosten), € 1000 (aangepaste versie zonder technicus), inclusief reiskosten
Meer informatie en reservering: Jan Elbertse, jan@weboriginals.nl, 06-21213413
www.janelbertse.nl

FILMS

Een film vertonen met een LHBTI thema is een goede manier om seksuele diversiteit, genderdiversiteit en seksediversiteit zichtbaarder en bespreekbaar te maken. Dergelijke films bieden ook (h)erkenning voor LHBTI personen.

Films met een LHBTI thema dragen bij aan begrip en kunnen leiden tot minder uitsluiting en discriminatie. Uit onderzoek blijkt dat films waarin de kijker de wereld ziet vanuit het perspectief van iemand die veel te maken heeft met discriminatie bijdragen aan minder discriminatie en uitsluiting. Zeker wanneer de onrechtvaardigheid wordt onderstreept, kan dit leiden tot minder vooroordelen ten aanzien van mensen uit de betreffende groep. Wanneer je voelt of ziet wat de gevolgen van discriminatie zijn voor iemand anders, word je inlevingsvermogen vergroot en nemen vooroordelen af. (bron: www.kis.nl)

Enkele voorbeelden van films met een LHBTI thema (die ook voor een 'ouder' publiek geschikt zijn) zijn:

- Chez Nous (Nederland, 2013) Komedie
- The Adventures of Priscilla, Queen of the Desert (Australië, 1994) Komedie/ Road movie
- The Wedding Banquet (USA, 1993) Drama
- A Single Man (USA, 2009) Drama
- Pride (VK, 2014) Komedie
- The Danish Girl (VK, 2015) Drama/Romantiek)

Meer films met een LHBTI thematiek zijn vooral te vinden op artifilm.nl, inemien.nl of qffu.nl

FOTO-EXPOSITIES

Een fototentoonstelling kan op laagdrempelige en beeldende wijze aandacht besteden aan LHBTI ouderen. De foto's en teksten van LHBTI ouderen brengen bezoekers in contact met deze groep. Een fototentoonstelling is zeer geschikt in combinatie met een andere activiteit uit deze toolkit, een landelijke dag (als IDAHOT, Coming Out Dag of Roze Zaterdag) of als kick off van een Roze Lopertraject. Omlijst met een openingsborrel en introductie door een gastspreker wordt op beeldende wijze het onderwerp ter sprake gebracht. Het is gebleken dat ook de lokale media van deze activiteit gecharmeerd zijn.
Voor cliënten/bewoners en hun naasten, zorgmedewerkers, vrijwilligers en management, bestuur en beleidsmedewerkers

Nooit meer in de kast!
Tentoonstelling met levensverhalen en beeldmateriaal van oudere homo- en biseksuele vrouwen en mannen. De levensverhalen van veertien oudere homo- en biseksuele vrouwen en mannen worden verteld op roll-up banners met foto's en verhalen waarin homoseksualiteit niet het enige aspect is.
Een pleidooi voor menselijkheid, tolerantie en diversiteit.

De tentoonstelling is voor een of meer weken (of maanden) te huren, en kan op één locatie staan, maar ook goed rouleren over verschillende locaties. Een (optionele) opening/presentatie neemt ongeveer een uur in beslag. Bij weinig ruimte ook zeer geschikt om als 'estafettetentoonstelling' te gebruiken, waarbij op één of meer (max 8) locaties steeds twee, elke week wisselende levensportretten worden getoond. Samensteller Hannah van Herk kan de tentoonstelling begeleiden met een opening of bijeenkomst waarbij de ouderen zelf mee kunnen praten. Hiervoor is een beamer prettig (maar niet noodzakelijk).

Kosten: afhankelijk van uw wensen en inzet zijn er verschillende tarieven, variërend van € 440 euro (inclusief BTW) tot € 1260 (inclusief BTW, exclusief reiskosten vanaf Amsterdam).
Meer informatie of reserveringen: Hannah van Herk, hvanherk@gmail.com, 06-51308316, ihlia.nl/events/nooit-meer-in-de-kast.

Stormachtig Stil

Schrijver en fotograaf Eveline van de Putte portretteerde in haar boeken *Stormachtig Stil, levensverhalen van roze ouderen* en *Nieuwe Namen*, levens-verhalen van transgender ouderen - LHBTI ouderen in de leeftijd van 50 tot 96 jaar. Het werd een unieke verzameling portretten. De verhalen gaan over het balanceren tussen openheid en taboe, moed en wanhoop, kracht en kwetsbaarheid. Hoe de maatschappij zich ten opzichte van het thema seksuele- en genderdiversiteit heeft opgesteld en van de worsteling van de geïnterviewden om zichzelf te kunnen zijn en de strijd voor gelijke rechten. Het geeft een beeld van geluk, liefde en bijzondere relaties.

Expositie met 15 portretten (50x60 cm) van roze ouderen met korte beschrijving. De panelen zijn voorzien van een ophanghaak.
Kosten: € 150,00 per expositie.
Ophalen in Den Haag. Indien gewenst kan de expositie ook voor u geïnstalleerd en begeleid worden, kosten in overleg.
Meer informatie: Eveline van de Putte, info@evelinevandeputte.com

Expositie "Iedereen mag er zijn"

De portrettenserie 'Iedereen mag er zijn' is in 2017 gemaakt in het kader van Roze Zaterdag in Den Bosch. De serie is inmiddels een reizende expositie geworden en is in diverse zorginstellingen in Noord Brabant te zien geweest.

Kosten: € 150,00 per expositie.
Boekingen: peter@cocnoordoostbrabant.nl
Meer informatie: yellenyonkers.nl/fotografie/fotografie/exposities-iedereen-mag-er-zijn en cocnoordoostbrabant.nl

Oud en Proud

Uitkomen voor wie je écht bent, uit de kast komen, was en is niet voor iedereen even vanzelfsprekend. En zeker niet op de Veluwe, waar anderszijn niet altijd gemakkelijk is. Oud en Proud is een expositie bestaande uit tien fotoportretten

van 50+ LHBTI-ers, die in het bijbehorende gratis boekje vertellen over hun coming out. Oud en Proud is een deelexpositie van Out & Proud op de Veluwe die in totaal bestaat uit 23 portretten van LHBTI-ers.
Deze expositie werd mede mogelijk gemaakt dankzij Roze 50+ en de gemeente Harderwijk.
De foto's dient u zelf op te hangen.

Kosten: € 200 (inclusief verzendkosten en 20 boekjes).
Meer informatie: Mariëtte Raap, jet@villagepeople.nl

MUZIKALE OPTREDENS

Een muzikaal optreden kan de bewustwording en zichtbaarheid van LHBTI vergroten. Een 'roze' optreden kan aanleiding zijn voor een gesprek over seksediversiteit, genderdiversiteit en seksuele diversiteit.

Er zijn veel artiesten die een 'roze' repertoire brengen: liedjes waarin LHBTI-zijn een rol speelt. Soms gaat de tekst over de liefde tussen twee mannen of twee vrouwen, soms wordt een tekst aangepast ('hij' wordt 'zij' of omgekeerd) of zijn het teksten van bekende LHBTI zangers of zangeressen, zoals Robert Long, Wim Sonneveld of Claudia de Breij. Sommige artiesten treden op als drag-queen of in travestie.

Kees en Ingeborg
Repertoire: Muzikaal duo met divers, vaak zelf geschreven repertoire met humor en ontroering en interactie met publiek.

Standplaats: Utrecht, werkgebied Nederland
Informatie en contact: zimveld@gmail.com
ingeborghornsveld.nl of YouTube

Duo Wilde Orchidee
(Irene Hemelaar en Paul Tijink)
Repertoire: Duo met Nederlandstalige muziek uit de jaren 30 t/m nu in een bonte regenboogjas.

Standplaats: Amsterdam, werkgebied Nederland.
Informatie en contact: 06-50567256, info@duowildeorchidee.nl of www.duowildeorchidee.nl

De Stiletto's (Amy Huiswijn, Charite la Bustier en Rachèl BeauJolie)
Repertoire: Hollandse meezingers met af en toe een beetje disco.

Standplaats: Noord Holland
Informatie en contact: 06-14524245, charite.la.bustier@live.nl of

Victoria False
Repertoire: Victoria zingt, vertelt en bewoners kunnen vragen wat zij willen.

Standplaats: Amsterdam, werkgebied Nederland
Informatie en contact: 06-15428500, artenovaspecials@gmail.com, https://www.facebook.com/victoria.false.5

Roze Vlinders
Repertoire: Feestelijk, vrolijk educatief gezongen programma in travestie omtrent diversiteit.

Standplaats: Amsterdam, werkgebied Nederland
Informatie en contact: 06-15428500, artenovaspecials@gmail.com, www.facebook.com/victoria.false.5

Gerard van Maasakkers
Repertoire: Eigen liedjes in het Brabants dialect

Standplaats: Gent (B), **werkgebied**: Nederland
Informatie en contact: 06-22963986
info@gerardvanmaasakkers.com
www.gerardvanmaasakkers.com
www.facebook.com/gerardvanmaasakkers

De muzikale bingo (Kees Bos)
Repertoire: Een verrassende muzikale bingo met een roze tintje.

Standplaats: Kesteren, werkgebied Nederland
Informatie en contact: 06-48379514, demuzikalebingo.nl

Harald Veenstra
Repertoire: Liedjesprogramma's over diversiteit: 'Vrolijk Roze en Allemaal anders!'

Standplaats: Almere, werkgebied landelijk
Informatie en contact: 06-29036784,
contact@ensembleprodukties.info

KOREN

In Nederland zijn een aantal LHBTI/LHBTI-vriendelijke koren: koren die vooral of uitsluitend bestaan uit LHBTI'ers en/of die een repertoire brengen met een 'roze tintje'. Ze hebben vaak een programma met liederen die in de LHBTI-community veel gehoord worden (bijvoorbeeld van ABBA, George Michael of Robert Long) en/of ze zingen (klassieke) liederen die door een LHBTI'er gecomponeerd zijn. Deze koren zijn ontstaan uit de behoefte om samen met andere LHBTI'ers te zingen. Naast het plezier in het zingen zijn gezelligheid en het gevoel van verbondenheid belangrijke motieven om lid te worden van een dergelijk koor.

Onderstaande koren kunt u boeken voor een optreden

- Gay Men's Chorus Manoeuvre (Amsterdam): manoeuvre.nl
- Gay and Lesbian Amsterdam GALAkoor (Amsterdam): galakoor.nl
- Regenboogkoor Dissonant (Amsterdam): dissonantamsterdam.nl
- Homo-lesbo-bi koor Rozenkoor (Amsterdam): www.rozenkoor.nl
- Herendubbelkwartet Mannenkoorts (Den Haag): www.legato-choirs.com/members/MANNENKOORTS
- Homomannenkoor Vox Rosa (Den Haag): www.facebook.com/VoxRosa/
- Vrouwenkoor De Heksenketel (Den Haag): vrouwenkoordeheksenketel.nl
- Homomannenkoor Cantatori del Duomo (Utrecht): www.cantatori.nl/
- Mannenkoor Het Herenakkoord (Arnhem): www.herenakkoord.nl
- Gemengd Homokoor Cantus Obliquus (Nijmegen): www.cantusobliquus.nl
- Mannenakkoord (Eindhoven): www.mannenakkoord.nl
- Vrouwenkoor Behoorlijk bekoorlijk (Den Bosch): www.behoorlijkbekoorlijk.nl
- Homomannenkoor Zangzaad (Groningen): www.zangzaad.info

WOORDENLIJST

Aseksueel: mensen die zich niet seksueel aangetrokken voelen tot anderen.
Biseksueel: een man of vrouw die zich zowel emotioneel als fysiek aangetrokken voelt tot mannen als vrouwen.
Cisgender: mensen bij wie het geboortegeslacht overeenkomt met de ervaren genderidentiteit.
Genderexpressie: de uiterlijke manifestatie van mannelijkheid of vrouwelijkheid in onder meer gedrag, kleding, spraak, haardracht en lichaamskenmerken.
Genderidentiteit: van welk geslacht/gender iemand volgens zijn/haar gevoel of overtuiging werkelijk is of zou moeten zijn. Dit staat los van geboortegeslacht, juridisch geslacht en lichamelijke kenmerken.
Homoseksueel: een man die zich emotioneel/fysiek aangetrokken voelt tot mannen.
Intersekse: een parapluterm voor aangeboren condities waarbij het geslacht verschilt van wat medici als norm beschouwen voor mannen- en vrouwenlichamen. Er zijn veel verschillende intersekse condities.
Lesbisch:een vrouw die zich emotioneel/fysiek aangetrokken voelt tot vrouwen.
Non-binair persoon: iemand die zich niet thuis voelt in de binaire gendercategorieën man of vrouw en zich beter voelt bij een andere, niet-binaire, genderidentiteit.
Queer: mensen die hun seksuele voorkeur liever niet in een hokje plaatsen. Iemand die queer is, wil zich dus liever niet identificeren als LHBTI persoon.
Transgender: iemand bij wie de huidige genderidentiteit niet overeenkomt met het geslacht dat bij de geboorte is toegekend. Transgender wordt gebruikt als parapluterm waar verschillende categorieën en identiteiten onder vallen, zoals **'transseksueel', 'transgenderist', 'genderqueer', 'travestiet'.**
Transseksueel: medische term voor transmannen en transvrouwen die behoefte hebben aan een geslachtsaanpassende behandeling en meestal ook onvrede ervaren met het geboortelichaam.
Travestiet of crossdresser: iemand die een deel van de tijd, meestal in de privésetting, een genderuiting heeft die anders is dan het geboortegeslacht. Meestal gaat het om mannen die zich een deel van de tijd als vrouw kleden en uiten. 'Crossdresser' wordt vaak opgevat als een prettigere term dan 'travestiet'.

